

GAZETA TRANSILVÂNIEI

PROPRIETARĂ: ASOCIAȚIUNEA „ASTRA” BRAȘOV

Apare de două ori pe săptămână prin îngrijirea
Comitetului de redacție.

Aтелиереle tipografiei „Astra” Tf. 1102.
Pagini 4-6-8 Lei 3.

GHLBARITIU

ȘI SFÎNȚIT DE LUPTELE PURTATE SUB CUTELE LUI
DE ATĂȚIA URMAȘI, ÎN FRUNTE CU

MUREȘENII

STEAG RIDICAT LA

1838

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BRAȘOV.

B-dul REGELE FERDINAND Nr. 12 Tf. 1513
Abonamentul anual lei 300. Autorități și Societăți lei 60
Anunțuri și reclame după tarif.

Nr. 89

Inreg. Trib. Brașov S. II No. G. II. 71/942

Miercuri 24 Noembrie 1943

Anul 106

Spre Alba-Iulia

de V. Branisce

Așa se numește expoziția frământărilor revoluționare din toamna anului 1918, ce se va deschide în localul „Astrei” brașovene. Materialul documentar este format din manifeste, volante și clăucare din acea epocă de vertiginoase prefaceri, când fiecare zi aducea o nouă manifestare conștientă a poporului român din Transilvania pentru întregirea țării.

Intr'un spațiu restrâns stau reunite măturile ale unor mișcări ce au avut loc la sute și mii de kilometri. Stau măturile fiilor Transilvaniei atât din lăuntru provinciei, cât și din toate meleagurile îndepărtate unde i-a dus vântul trăirilor năpraznice, ce le-au fost hărăzite. Expoziția cuprinde două luni de frământări ce aveau să culmineze în marea adunare dela Alba-Iulia.

Corpurile voluntare, alcătuite din Românii căzuți prizonieri în tabere aliate neamului nostru, regimentele românești din armata austro-ungară dela Viena și Praga, din Fiume, Triest și Pola, de pe nesfârșitele fronturi ale monarhiei, orașele și satele Transilvaniei s'au manifestat cu hotărâre și intensitate în acele zile de prăbușiri, când o lume nedreaptă și învechită în păcate se dărâma din temelie, pentru ca neamurile oprimate să se înalțe încrezătoare spre soarele dreptății.

În aceste timpuri conducătorii neamului erau la datorie.

Subt președinția lui Teodor Mihail are loc la 12 Octombrie 1918, la Oradea Mare, întrunirea comitetului executiv al partidului național român. Șase zile mai târziu, d-l Alexandru Vaida-Voevod citește în parlamentul din Budapesta o sguduitoare declarație în numele poporului român. Este impresionant numărul din monitorul oficial al camerii deputaților, care ne redă amănunțit acea dramatică ședință. Intervenția curajoasă a lui Ștefan Cicio Pop și neputința ministrului președinte Wekerle Sándor sunt cea mai vie măturie a dreptății românești ce se naște din acele frământări. (N'ar strica să mai recitească aceste desbateri amicii noștri care mereu strigă că au fost nedreptățiți la conferința păcii, și uită că ei pierduseră cu totul frânela conducerii încă din Octombrie 1918).

La Viena animatorul mișcării este Iuliu Mantu. La Băsești, badea George Popp, asemeni profetului biblic, își conduce neamul spre pământul făgăduințelor la Lugoj activăzând, grav bolnav, Dr. Valeriu Branisce, scăpat din închisoarea Seghedinului numai mulțumită prestunilor evenimentelor. Adâncă lui credință istorică a colectat zi de zi, în toiul unei lupte pe viață și pe moarte, întreg acest material documentar, care astăzi, după douăzeci și cinci de ani, vede lumina zilei.

Și pe urmă?

de

Ion Colan

Războiul total, atunci când a fost preconizat, mai avea un atribut: acela de fulger. O vijelioasă prăvălire de mijloace mecanice, capabile să surprindă inamicul, să-l desarticuleze, să-l distrugă.

Pornind dela acest concept, distrugerea viza numai spațiul bălăieii; anumite sectoare, restul teritoriului inamic scăpând aproximativ intact. Campaniile din Polonia, Norvegia, Belgia, Franța, Jugoslavia și Grecia păreau să confirme teoreticul.

A intervenit însă un nou factor aviația de bombardament greu și apoi încă unul — războiul de mișcare în spații largi și, în sfârșit, al treilea — războiul de stabilizare, de poziții, de măcinare de forțe.

Războiul total și-a pierdut atributul de fulger, dar a rămas sălbatic de total, diavolesc total, având toate mijloacele la îndemână spre a distruge sate, orașe și tinuturi întregi la mii de kilometri în spatele frontului. Aproape toate țările în luptă pot servi istoriei contemporane cazuri când un oraș întreg a fost complet dărâmat, așa încât reclădirea trebuie să se facă din temelii.

Dar războiul continuă. Partenerii fac exerciții pentru întrecerea cea mare, care încă n'a avut loc. Uzinele pregătesc în taină tot alte și alte mijloace spre a distruge nu numai omul, ci și avutul lui. Nimeni nu spune că e bine așa: e oportun. Inamicul trebuie învins.

Rămâne, totuși, o întrebare:

Și pe urmă?

Pe urmă, când vânturile n'or mai bate, când fiecare se va întoarce la căsuța lui pe care n'o va mai găsi, la familia pe care e problematic dacă o va mai afla, la agoniseala lui de o viață întreagă distrusă de bombardamente, insul acela ce va face?

Și ce vor face toți — sutele de mii, milioanele de năpăstuiți, rămași pe câmp, fără locuință, fără hrană?

Cum își va organiza statul opera de ajutorare — la învingători și la învinși, situația fiind aproape aceeași — ca în cei rămași desnădejdea să nu ia forme ce ar periclita pacea semnată la o conferință.

Iată ceva ce merită să oprească atenția conducătorilor de popoare. Iluzia că se vor putea stoarce „despăgubiri de război”, „reparații” și alte „taxe”, dela învinși, nu mai poate îmbăta pe nimeni. Pentru că, pe de o parte, învinsul e tot atât de distrus ca și învingătorul, iar a-i stoarce și ce a mai rămas, ar însemna o accelerare a unui pericol social ale cărui proporții nimeni nu le poate bănuia astăzi.

O singură speranță alimentează pesimismul unor clipe care dau răgaz gândurilor să descifreze viitorul: Omenirea s'a refăcut din părjolul năvălirilor barbare. Se va refăce cumva și acum.

Cu ce preț?

Numai acesta rămâne să-l vedem.

Pentru negustorii din templu

de Dr. D. Chirculescu

Pretinde o anumită propagandă că greșită este atitudinea noastră de azi în fața evenimentelor, ca fiind opusă intereselor noastre naționale.

Adică: Nu trebuia să ne batem pentru Basarabia și Bucovina de Nord. Și, spre încredințare, ni se pune contabilește întrebarea: Ce am câștigat până acum din atitudinea noastră?

O fi întrebarea aceasta firească pe meleagurile unde și din pământ se face contabilitate.

Dar pe pământul acesta al nostru jertfa de sânge are înțelesuri care nu suferă asemenea măsurători. Nu se cunoaște la noi în lumea veche, diavoleasca balanță standard care să cumpănească, pe o muce, un suflet cu un câștig. Și nu mergem cu civilizația până acolo încât să pierdem noțiunea sacrilegiului. Noi avem obiceiul să ne închinăm aceluia ce își varsă sângele pentru apărarea pământului strămoșesc. Nici când nu s'a vărsat picătură de sânge românesc pentru vreo palmă de pământ a altuia, pentru câștig. Căci, în taina cea mare de două mii de ani a neamului acestuia, scrisă cu durere și sânge, sângele este sânge de frate, iar la pământul altuia răvnă n'am avut.

Nu întrebăm deci, întorcând întrebarea, ce câștig ne-ar fi adus o atitudine diametral opusă celei de astăzi, căci ne-ar blestema toți arcașii Bucovinei, toți urmașii vechilor părcălăbi ai Basarabiei.

Ci, amintindu-ne de strângerea de inimă care a înfiorat acum trei ani toată suflarea românească, la pângărirea pământului nostru de către cei fără Dumnezeu și credință, cuprindem înțelesul sacru al jertfei curate, pe drumul însemnat de sângele și de credința celor căzuți.

Și asta, cu pietatea simplă a celor ce au un altar la care să se închine.

Până la alt câștig, ne-am desrobii o parte din frați. Mai mult nici n'am vrut.

Intoarcere de pe front

Batalionul 2 atacă Grotele dela Adschim-Uschkai

Din sat până la Marea Neagră sunt 7-9 kilometri, intercalându-se între el și mare uzinele metalurgice dela Kolonka.

Orașul Kerci se află cam la 3 kilometri spre Sud-Vest; La Nord-Vest se găsește Bulganakul.

Așa dar, în acest triumphiu este un sat, așezat pe teren frământat, cu largi depresiuni pe toată întinderea lui. În mijloc, pe buza depresiunii centrale, fosta biserică, transformată de comuniști în sală de spectacole. Sfînți scrijilași au mai rămas pe pereți, mai cu seamă acolo unde mâna atee n'a putut ajunge. Din altar s'a făcut scenă. Mai sunt și acum parte din decoruri acolo și câteva panouri cu seceră și ciocanul.

Au mai rămas și ceva scaune și mai ales lăți lungi, așa cum sunt în cinematografele noastre la galerie: lăți ordinare, pentru mujici.

Satul trebuie că a fost bogat, o băgăție pe care i-au adus-o grădinile de zarzavat. Se vede asta din cuprinsul caselor, cu camere frumoase mobilate, toate cu paturi de fier tip standard, din care vom lua și noi două, unul pentru maior și altul pentru mine, să le purtăm, ca țiganii cu corturile, la Bulganak, Novy-Svet, Djeilav, Kessy, iar la Djeilav, ca la trecerea în Caucaz să le lăsăm urmașilor, indiferent cui.

Casele, firește, acum nu mai erau „mobile” pentru că fiecare a luat din ele ce-a vrut și ce-a avut lipsă. Noi

am luat paturi și scaune, doctorul, dintr'o farmacie prin care mai trecuseră atâtea doctori, a luat și el ceva; căprarul Fieraru a luat combinezoane; croitorul nostru a luat ace, ață și pânzeturi, de ne-a făcut niște chiloți ca dela „Neumann” din Brașov, „Furnizor al Curții Regale”. Am luat și cearceafuri, și saltele, și cutii, și căni și... dar ce n'am lua noi din Adschim-Uschkai?

Sistematic, însă, satul a fost golit de Germani. Veneau cu camioanele pline cu munițiuni și alimente și plecau cu ele încercate, ca la Sft. Dumitru, când se mută chirașii. Ne-am întrebab mereu, unde duc ei atâtea dulapuri, mese, scaune, scânduri, vase și tot ce se poate afla într'un sat bogat părăsit? Noi nu luam decât numai ce ne trebuia imediat. Germanii luau tot. Drept că și aveau de toate în cantonamentul lor.

Noi, când primeam „invitații”, serveam cognacul la cinci inși în șapte feluri de pahare: de cafea, de licheur, de vin, de apă. Ei în păhărele la fel, uneori și de cristal.

INSTANTANEE

Cântecul orbului

Înainte cu vreo lună, sau mai puțin, în orele de după masă, când omul de obicei își face siesta, dacă peste tot mai există azi oameni care își pot permite acest lux de-a pune capul pe pernă o jumătate de oră sau un ceas, azi când viața alunecă pe șine, înfrigurată, plină de îndatoriri și griji, dacă se mai găsesc — zic — oameni, care își pot menaja nervii și stomacul odihnindu-se după amiazi, aceia se pot numi cu drept cuvânt fericiți; era între orele 2 și 3, când un cântec de vioară, abia perceptibil, îmi atrase atenția. Venea de undeva de prin vecini, se pierdea înăbușit de șgomotul străzii și apărea apoi din nou ca sunetul unor clopotei de cristal, sau ca un suspin dureros scăpat din pieptul unui om tânăr.

Credeam că s'a desțils pe-aproape un radio, dar observai că din ce în ce cântecul se apropie tremurător, duos, adus parcă de aripile vântului de pe alte tărâmuri, dintr'o lume unde numai binele și frumosul se poate plăsmui. Ascultam vrăjtit. Niciodată n'am auzit să fie cântată cu atâta artă și sentiment și mai ales cu atâta duiosie „Steluța” lui V. Alexandri. Am alergat la fereastră. Cântărețul trecea acum prin fața mea. Adică era purtat la braț de-o femeie, de-o țigancă. El nu părea a fi din neamul ei, n'avea pielea bronzată ca ea, era tânăr, vânos, cu înfățișare destul de simpatice dar orb de amândoi ochii. Cum pășea șovăitor cu bărbia sprijinită n'vloară, cu picioarele goale pe caldărâmul prăfuit, ochii aceia nenorociți ca niște fereștrui mici de sticlă proastă ce n'a fost spălată de mult, căutau spre cer, fără să-l vadă, cum nici acesta nu-l vedea pe el, căci foarte rar se deschidea o geam să-i arunce o para, să-i întindă o bucată de pâine; cel mulți stăteau închiși în nepăsare ca broasca în carapacea ei, fără să se sinchisească că cel mai încercat dintre toți câșii poartă pecetea nenorocirii, un orb trece pe la poarta lor flămând și desculț. Femeia ce-l purta de braț i-a șoptit ceva la ureche. Am auzit-o spunându-i că se găsesc acum în cutare cartier. Orbul își așeză cu grijă vioara subțioară și începu cu glas curat și puternic de bariton un cântec din popor, una din acele doine românești pline de elanul de foc care îți răscolesc toate tainițele inimii. Aceasta — gândea el — va fi mai cu efect decât „Steluța” nostalgică și duiosă.

Auzeam cântecul depărtându-se înecat de gălăgia străzii și mă gândeam cu jale la bietul cântăreț care, — sunt sigură — tot flămând și desculț s'a întors acasă.

Ecat. Pitiș

Aprecieri strălucite despre lucrarea prof. I. Lupăș: Zur Geschichte der Rumänen

V

Continuăm cu traducerea dării de seamă a prof. Kurt Huber asupra cărții prof. I. Lupăș:

„În traversarea sa, sub formă de schiță, prin cele din urmă șase secole ale istoriei române, Lupăș caută, cu o disciplină de fier, să evidențieze și sub aspect istoric unitatea spațiului vital român, o unitate ce se cristalizează în materie lingvistică până la dispariția dialectelor propriu zise. În poporul Valahilor care apare în veacul al XII-lea s'a realizat o nouă sinteză din Daci, coloniști romani și o parte considerabilă de Slavi. Și acest popor își are centrul de greutate și spațiul principal în Transilvania — „acoperișul Carpaților”. — Acolo e leagănul voievodatului, tipul de bază al străbunei vieți de stat românești. Această formă de stat nu e numai pentru întâia dată atestată acolo (1103), ci ea s'a manifestat într'un chip atât de viguros, încât ocupația maghiară a fost nevoită s'o accepte și s'o lase, vrând-nevrând, să dăinuie. Zadarnic au încercat Maghiarii, în cursul veacurilor, să impună Transilvaniei organizația lor comitatensă, imitată după model germano-francon. Voievodatul transilvan rămâne exact ca și voievodatele de mai târziu din Muntenia și Moldova — și spre deosebire de voievodatele slave! — concretizarea principiului de guvernare autonomă, specifică, cuprinzând în sine puterea militară, politică și judecătorească. Datorită acestor stări de lucruri Transilvania, din punct de vedere constituțional, n'a devenit niciodată o „parte integrantă” a statului maghiar.

Nici atunci chiar, când — după marea revoluție a țaranilor români din 1437 — păturile suprapuse ale „nobilimii” împreună cu „Sașii” și cu „Să-

cuii” au exclus pe Români — în calitatea lor de „cele trei națiuni privilegiate” — din artificiala lor plăsmuire constituțională pe temeuri feudale — semnalul luptei pentru libertate, purtată cu îndârjită răbdare în decursul veacurilor.

În mai multe rânduri și-a realizat poporul român visul unității naționale. S'a întâmpat aceasta în momente de luciditate sub voievozi autohtoni de seamă ca Basarab cel Mare (1330) Ioan Huniade, biruitorul Turcilor (1450), Mihai Viteazul (1600). Încercările acestora reprezintă, din punct de vedere al expunerii, punctele culminante ale monografiilor privitoare la voievozii români, cuprinzând o parte considerabilă a cărții. Timpul însă nu sosise încă — și Lupăș aruncă o lumină vie, din punctul de vedere al dreptății românești, asupra contrastului de puteri din spațiul danubio-carpatic cu Transilvania ca regiune centrală: antagonismul dintre organizarea răsăriteană a Transilvaniei în vieți economice — cu proprietatea mijlocie mică — și orientarea apuseană în organizarea acestei provincii, stăpânită de nobilimea catolică din regatul lui Ștefan, nobilime care își întemeia puterea pe posesiunea marilor latifundii. Imperialismul nesăbuit al acestor nobili în cursul evului mediu a dus la dezastrul dela Mohács (1526), la opoziția iobagilor români față de păturile conducătoare maghiare și germane, opoziție ce trece ca un fir roșu prin istoria Transilvaniei, ducând la sângeroasa răscoală țărănească din timpul lui Iosif al II-lea (1784), ba chiar și la revoluția din 1848”.

L. Gh.

(va urma)

Bibliografie

„Cartea Românească”

- Colecția „Cunoștințe folositoare”:
1. Băcescu M. și Cărăușu S.: Fauna Mării Negre. Seria A Nr. 45—46, p. 64. Lei 40.
 2. David, M.: Munții Apuseni. Seria C Nr. 3, p. 31. Lei 28.
 3. Pănescu N. C.: Impăierea păsărilor. Seria D Nr. 26 p. 30. Lei 28.
 4. Caramățoiu I.: Legatul cărților. Seria D Nr. 27 p. 31. Lei 28.

Editura „Cartea Românească”:

1. Rosetti-Bălănescu C.: Expediții și peripeții. Din carnetul unui vânător. București, 1943, p. 310. Lei 460.
- Editura revistei „România Tânără” Brașov.
1. Buzdugan Cornelia: Versurile mele. Brașov, 1943 p. 71. Lei 150.

Tipografia ziarului „Universul”

Cosma Aurel Dr.: Studii de folclor românesc. București, 1942 p. 146 Lei 200.

Cosma Aurel Dr.: Cosmogonia poporului român. București, 1942 p. 82 Lei 160.

Cosma Aurel Dr.: Originea omenirii. Legende și mituri. București, 1943 p. 56. Lei 100.

Cercul Cultural „Astra” Târlungeni

Seria șezătorilor culturale a fost inaugurată la 7 Nov. c. prin coruri, declamații și conferința pr. Traian Banciu despre „Rolul „Astreii” și al Bisericii în trecutul neamului”.

A doua șezătoare s'a ținut la 14 Noembrie, în cadrul unei serbări date cu concursul școlii primare. D-na inv. M. Șavan a vorbit despre „Însemnătatea cantinelor școlare la sate”. Au urmat coruri, declamații și sceneta „Datoria”.

PREDICI ÎN PUSTIU

Reîmprospătarea forțelor

Ce reîmprospătat te simți după un somn bun, după o baie vioaie, după o excursie în creierul munților, inspirând abundent din aerul oxigenat de înălțimi. Ce des trebuie să răsfoiești din nou cele odată învățate ca să reîmprospătezi cunoștințele necesare în viață în cutare sau cutare materie, căci se uită repede chiar o lecție minunată învățată.

Știm cu toții de reîmprospătarea forțelor fizice și a cunoștințelor intelectuale. Doar numim chiar așa de frumos exercițiile fizice de dimineață, exerciții de reînviore, ceea ce e același lucru cu o reîmprospătare. Prea puțin însă se știe și se vorbește de reîmprospătarea forțelor morale.

Și reîmprospătarea lor este mai importantă decât a celorlalte, în măsura în care va rămânea etern în picioare adevărul: *Sufletul este esențialul*. La câte tragedii asistăm zilnic, provocate din motivul că corpul și intelectul bine dotate de natură n'au fost întovărașit de un moral puternic, ceea ce este în rezumat cauza aproape generală a tuturor celor aflați în penitențiere.

Cum reîmprospătam noi aceste forțe morale? Voiu înșira câteva metode eficace:

1. Repetarea unui adevăr moral de 100 de ori, de 1000 de ori dacă este nevoie, până ce intră în subconștientul nostru. Ex.: „Vreau să fiu totdeauna bun”, până ce se topește răutatea ancestrală a ființei noastre. „Vreau să fiu mereu cu zâmbetul pe buze”, până ce veșnic posomorâta noastră figură va lua un nou tipar de seninătate etc.

2. Zilnic o pagină din Evanghelle, ca nu cumva viața oamenilor în crasă opoziție cu Evanghelia să te facă și pe tine să aluneci din nou pe povârnișul moralei de tarabă; cu refrenul: „Lasă că-i voi plăti eu, să mă pomenească” sau „Vreau să-mi trăiesc viața” sau „Numai boul nu bea”, etc.

3. Rugăciunea, serviciul divin din bisericuțele noastre așa de pline de atmosferă mistică a ortodoxismului strămoșesc.

4. În sfârșit, o minunată metodă de reîmprospătare pe care masa poporului o cunoaște dar noi intelectualii nu: *Refugul în singurătatea unei mănăstiri, cel puțin pentru câteva zile pe an.*

Dr. Suci-Sibianu

În sat nu mai era nimeni, sau aproape nimeni. Câte-o femeie năcăjită, după care alergau cinci copii; rar și de-acestea și nu localnice, ci refugiate și ele, cine știe de unde. Am întâlnit până'n Caucaz refugiate din Ucraina. Când le 'ntrebi ce-au căutat până- aici, dau din umeri, parcă mirate și ele de lungul drum făcut cu căruțele lor specifice rusești, cu roatele înalte ca să nu între osia în noroiu, cu loitrite joase și înflorate.

Secretul rezistenței satului Adschim-Ushkai îl formează grottele lui, grote pe care ai noștri le-au întâlnit și la Odesa, precum și în tot lungul litoralului.

Înainte de război aceste grote nu erau decât caviere de piatră, exploatare rațional, cu mașini care ferestruiesc calculator în bucăți dreptunghiulare, mari cam de 20 x 30 cm. Treaptă Crimeea este clădită din asemenea piatră, ușor de fasonat și cu barda, și foarte rezistentă la clădit. Rezistentă și cu spor la lucru.

Pe vremuri trebuie că au fost

simple peșteri marine, în care apa a tot săpat, adâncindu-le și lărgindu-le. Exploatarea pietrei a început mai târziu, dar pe o scară atât de întinsă, încât simplele grote s'au transformat în galerii de mulți kilometri lungime, cu pereții tăiați cu mijloace mecanice, cu coloane de susținere, cu piețe, cu vagonete în interior.

Aici lucrurile s'au petrecut la fel. Kerciul fiind aproape, cererea de piatră va fi fost foarte mare, lăsând la o parte că uzinele Kolonka, un orașel întreg, va fi consumat și el cantități enorme din asemenea piatră bună pentru clădit. Galerile s'au tot lungit, s'au tot lățit, s'au suprapus, câte două-trei unele peste altele, susținute, cum spuneam, pe coloane anume lăsate de capul inginerului însărcinat cu exploatarea.

Prizonierii scoși din aceste catacombe ne spun că lungimea lor este de 10 - 15 kilometri, că au ieșiri și în Kerci, și în Bulganak, și în satele învecinate, unele galerii neploatare mergând până la marginea mării.

Aici, în aceste grote, și-au masat Rușii, în ofensiva noastră din Mai 1942, resturile Armatelor 41, 46, 47 și 51, după informațiunile pe care le avem peste 12.000 de oameni, cu tot materialul necesar, plus depozite de alimente și munițiuni suficiente spre a-i pune în situația să reziste luni întregi. Numai într'o singură galerie, ne spunea o prizonieră, sunt cinci spitale pline cu răniți.

Era, așa dar, vorba de un oraș subteran, cu toate posibilitățile de rezistență, fără ca cei dinafară să le facă cine știe ce rău.

Dezastrul pentru atacator nu-l formau intrările mari în grote, care puteau fi 20—30, pentru a acestea fie că putea fi astupate, fie că postai în fața fiecăreia, la 10 - 20 metri de gură, câte-o mitralieră sau pușcă mitralieră, astfel ca nimeni să nu poată ieși afară. Alceva ne-a făcut zile fripte și acest altceva erau sutele de ieșiri mici, sutele de crăpături în stânci, sutele de găuri pe care nu le vedeai și care împânzeau

tot satul. Mai erau apoi ieșirile direct în pivnițele caselor, sau unde nu erau pivnițe, direct în case. Subt întreg satul mișunau în voie mii de oameni pe care tu nu-i vedeai și care te spionau cu mii de ochi: Treceai pe lângă o surpătură de mal; nimic neobișnuit. Dar, de undeva, din pământ, o pușcă sta gata și trăgea dela doi metri în tine, fără să ști măcar de unde s'a tras. Ai trecut de zece ori pe aceeași stradă, ai intrat de zece ori în aceeași casă și n'ai găsit nimic. A unsprezecea oară din același prag liniștit a trăsnet un pistol și ți-a culcat camaradul lângă tine. Intri din nou în casă și nu vezi nimic, nu simți nicio mișcare.

A pus sublocotenentul Ioan Petre o grupă cu fața spre grotele mari date lui în primire. Trei oameni i-au fost împușcați dela 5 metri din spate, din niște măcăciși care ascundea una din acele perfide gropi.

Intr'un loc, pe ulița ce duce spre poziția companiei a 6-a, un avion *Rata* e căzut într'o curte. De câte ori mă

Dintr'o arhivă secretă
brașoveană

Statul polițist

de I. Bozdog

XIII

Fondul de Teatru Român

Intre mijloacele de rezistență create de către Românii din Transilvania, Banat și Mureș, față de politica de crotopire a unghurimii, care, după încheierea pactului dualist din 1867 ajunge stăpâna fără control al sorții tuturor naționalităților din Ungaria, un loc de frunte îl ocupă și „Fondul de Teatru Român“.

Conceput de inima generoșilor patrioți: frații Mocioni, Iosif Hodoșiu, Ladislau Buteanu, V. Babeșiu, Iosif Vulcanu, Petru Mihalyi etc., încă la 19 Februarie 1870 este arătat într'o scrisoare din Pesta: „necesitatea înființării unui teatru național pentru Românii de dincoace de Carpați se simte de întreaga românie“.

Dela vorbe se trece la fapte și în prima adunare generală din 2 Mai 1872 ținută la Sata Mare, referentul Comisiei de înscriere de noi membri, Ignatie Szabó, raportează că suma noilor înscriși este de 230 fl. 80 cr., iar averea societății, după raportul casierului Iosif Vulcan, la 1 Mai 1872 era de 2309 fl. 62 cr. în bani gata și 600 fl. în Obligațiuni de stat, iar totalul cheltuielilor de 65 fl. pentru imprimate și corespondență. La 14 Martie 1894, „starea totală a casei“ a fost de 66.898 fl. 54 cr. Statutele concepute încă în 1871 aveau nevoie de oarecare modificare. Încă adunarea generală din 1892 ținută la Brașov studiază această latură a problemei.

Mișcarea era privită și urmărită cu mare neîncredere de către guvernul din Budapesta, care orice manifestație românească o considera de subversivă și contra intereselor statului.

Căpitanul orașului Hiemesch, la 18 Oct. 1895 avizează pe prefect că în conformitate cu § 24 al statutelor sale recunoscute de Min. de Interne ungar cu No. 6787 din 13 Februarie 1877, Fondul de Teatru și-a anunțat ținerea adunării generale în Brașov pentru zilele de 26 și 27 Oct. (No. 7534/875.—18 Octomvrie).

Prefectul cu No. 212/Res din 20 Oct. întreabă pe primul-ministru dacă e cazul să autorize această adunare generală.

Primul ministru Bánffy, la 21 Oct. 1895 cu No. 1137/Res. avizează pe prefect că aprobă principial ținerea adunării, dar îi comunică, spre orientare, dispozițiile mai importante ale Soc. pentru Fond de Teatru Român. — A fost înființată sub președinția lui Iosif Hodoșiu în Deva la 1870. Mijloacele societății: a) taxele membrilor și donații, b) alte donații și lăsaminte, c) orice venituri destinate scopului societății.

Continuare în pagina 5-a

+ Părintele Ioan Prișcu

Vineri, 19 Noemvrie, la orele 14, curtea vastă a bisericii ortodoxe închinată marelui ierarh Nicolae dela Miralichiei, — ctitorie din vremuri vechi a atâtor mari voievozi moldoveni și munteni, situată în inima Șcheiului românesc, — era plină de tot ce Brașovul are mai select, pentru a petrece la locul de veșnică odihnă pe fostul ei paroh, părintele Ioan Prișcu.

Fiu al Șcheilor, născut în anul 1867 dintr'o veche și respectată familie, mult regretatul slujitor al altarului era bine cunoscut de toți locuitorii orașului, Români ca și străini.

Impozant prin statura lui măreață, totdeauna serios și grav, cu o înfățișare de adevărat Român, stimat de toți, atât pentru ținuta lui care impunea respect ca și pentru cultura lui temeinică și legăturile pe care și le făcuse în toate straturile societății brașovene și între toți preoții celorlalte confesiuni, părintele Prișcu era iubit și mult agreat de cuvioșii săi pentru conștiinciozitatea cu care-și îndeplinea totdeauna cu sfințenie datoria, ca și pentru sufletul și ardoarea pe care le pune în rugăciunile ce le făcea tot cu atâta dragoste pentru bogății ca și pentru săraci și pentru poveștele ce știa să le dea tuturor care i le cereau.

După ce termină studiile secundare la liceul „Andrei Șaguna“ și după ce absolvise cursul teologic al Seminarului „Andreian“ din Sibiu, în toamna anului 1889 fu numit institutor la școlile primare centrale ortodoxe române din orașul său natal, iar la 8 Iulie 1890 fu ales cu unanimitate de voturi diacon al bisericii „Sf. Nicolae“.

Vocea sa puternică și frumoasă, vibrând de dogoarea credinței, care pătrundea până în ultimul colțisor al monumentalii biserici, ca și cunoașterea temeinică a slujbelor din care nu omitea nimic, îl făcură în curând cunoscut și iubit de toți.

Voind să-și completeze studiile, în anul 1900 se înscrie la facultatea de litere și filosofie din Budapesta. În anul 1904 fu ales secretar al Consiliului Parohial, iar în vara anului 1905 părăsi catedra, dedicându-se cu totul Bisericii. În toamna aceluiași an fu ales ca al treilea paroh.

Când oficia împreună cu colegii săi de pie memorie: protopopul Vasile Voina și colegul său Dr. Vasile Saftu, tot atât de impozanți, toți trei, era o adevărată înălțare sufletească să asiiți la sfânta liturghie.

Predicile părintelui Prișcu erau ascultate cu mult interes și plăcere, atât de intelectuali ca și de cei de jos, căci puneau în ele tot sufletul său. Ele atrăgeau atât prin fondul lor, în care adeseori erau întreșesute părți din trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat al istoriei bisericii, dar și prin stilul său îngrijit, presărat ici-colo cu arhaisme.

În 1909 fu ales în Delegațiunile Școlare, unde apăra întotdeauna interesele școlilor și ale corporilor didactice și nu după mult timp, ca o răsplătă a activității sale duhovnicești și literare, fu distins cu dreptul de a purta brău roșu.

Încă din anul 1895 numele lui apăru în coloanele „Gazetei Transilvaniei“ semnând gingașe poezii originale lirice și traduceri din Lenau și alți poeți. În 1898 (Nr. 13) publică un „Sonet lui Belissimus“.) Ultimele poezii le publică în „Gazetă“ și în „Convorbiri Literare“ în anul 1903.

După ce ani întregi cercetase arhiva și vechea bibliotecă a Bisericii, descifrând hrisoave îngălbenite de vreme, manuscrise slavone și însemnări de tot felul, începu a publica, întâiu într'o revistă de specialitate din Iași, apoi în „Telegraful Român“, în „Gazeta Transilvaniei“ și în revista „Țara Bârsei“, al căror apreciat colaborator a fost până aproape de moarte.

În toamna anului de neuitat, 1916, cei trei preoți ai Bisericii fură internați, împreună cu familiile lor, într'un sat din apropierea orașului Sopron din Ungaria, de unde părintele Ioan Prișcu se întoarse cu sănătatea sdruncinată.

Cei douăzeci de ani următori și-i dedică altarului și cercetării migăloase a documentelor necesare pregătirii unei istorii a Bisericii „Sf. Nicolae“, pe care nu avu însă parte să o ducă la bun sfârșit.

După ce-și pierduse două fiice, moarte în vârsta fragedă a copilăriei, și după ce pierdu în anul 1928 și pe iubita-i soție Elena, singura mângâiere ce-i mai rămăsese era credința în Dumnezeu și cei cinci copii: trei fii și două fiice, cărora se îngrijise să le dea o bună educație și să le pregătească o carieră frumoasă.

În curând însă copiii își luară și ei sborul din casa părintească și vrednicul preot rămase singur.

Suferințele de tot felul îl îndemnară să-și ceară, la începutul anului 1939, pensionarea și de atunci numai arareori mai părăsea casa, găsind însă o mare mângâiere în faptele de milostenie ce le făcea fără să știe nimeni de ele.

După alți cinci ani de suferință, pe care numai copiii, nepoții și lectura îi mai înveseleau câteodată, devotatul slujitor al școlii și al altarului, adevărată podoabă a bisericii atât de bogate în tot felul de podoabe, înconjurat de copiii săi, părăsi la 17 I. c. această lume, în care-și făcuse din plin datoria.

Ușoară fie-i țărâna și memoria neuitată.

Candid Mușlea

1) Director al școlilor primare din Brașov.

Conferința d-lui prof. Pavel Roșca

Seria ciclului de conferințe închinată de Extensiunea Academică comemorării Unirii dela 1 Dec. 1918 a fost deschisă duminică, 21 Noemvrie prin „Rolul școlii în pregătirea Unirii“ rostită de d-l prof. univ. Dr. Pavel Roșca.

După expunerea părții istorice, despre începuturile modeste, făcute cu multe sacrificii dar cu și mai mare elan de către biserică și oamenii cu dragoste de neam, d-l prof. Roșca s'a apropiat cu sială religioasă de timpurile eroice ale luptelor naționale dintre anii 1867—1918, zugerând în fraze simple, dar sguduitoare, calvarul neamului ce se sbătea spre lumină sub loviturile de călău ale celor ce voiau să ne țină în întuneric.

Reînvierea odioaselor figuri ale comisarilor regali: *Barabás Endre* și baronul *Petrecsevics Horváth Emil* din Sibiu a trecut ca un fior prin inima asistenței care trăia în acele clipe nu durerile trecutului numai, ci toată durerea de azi a celor din Ardealul de Nord, care n'au nicio școală, în timp ce frații asupritorilor se lăfăiesc la noi în liniște și bine.

Atitudinea corpului profesoral și a marii majorități a Consistoriului din Sibiu ne-a umplut de mândrie, iar trecerea sub făcere a numelui cozilor de topor din acel timp, de scârbă și dispreț.

Conferențiarul a fost viu și îndelung aplaudat.

I. B.

NOI nu avem subvenții dela
nimic!

Cercul Cultural „Astra“ Codlea

a inaugurat seria șezătorilor culturale duminică 14 Noemvrie 1943. Președintele organizației, d-l prof. *Anania Boldor*, a vorbit despre rostul „Astri“ în actualitate și în trecut, cu specială insistență asupra activității ei la sate.

D-l Dr. *I. Stoia*, medicul de circumscripție a vorbit despre „Îngrijirea copilului“, iar dir. școlar, d-l *Fl. Ștefănescu*, despre „Însemnătatea cantinelor școlare“.

Elevii școlii primare, sub conducerea d-nei Roșca, s'au manifestat prin câteva coruri și declamații, iară fetițele au dansat jocuri naționale.

duc la căpitanul Tănase să vad ce mai face, sau să-mi pună locotenentul Buzatu patefonul, trec și prin curtea cu avionul *Rata*. M'am suit și în el, așa de curiozitate, m'am uitat pe dedesubt să vad ce i s'a rupt, l-am pipăit în tot felul. Într'o zi, făcând același drum, în fața porții unde era avionul găsesc doi Ruși împușcați și avionul puțin deplasat dela locul lui. Socoteală simplă: Rușii aveau o ieșire până sub avion, își făcuseră culcușul în coada lui și acolo așteptau prada, până au fost dibuiți.

Nu auziai în tot satul decât rare pac-pac-uri, exasperant de rare. Câteva pe zi. De fiecare dată știai însă că dela noi a căzut cineva, pentru că lovitura pornită din fundul pământului era totdeauna bine ochită.

Noaptea, pentru bieții oameni ajunseseră un calvar, mărturisit prin gura comandanților de plotoane:

— Dați-ne rachete cu parașută, că altfel nu-i de stat aici.

Și astfel, toată noaptea se trăgeau

rachete cu parașută, care luminau bine terenul, descoperind orice mișcare.

Noaptea, totuși, mai cu seamă până spre miezul nopții, e bătut postul nostru de comandă, cu o regularitate tematică. Cum în sat nu există de fapt o linie a frontului, tot satul fiind front, postul de comandă l-am fixat și noi într'o casă mai sănătoasă. Aici e și căpitanul Balatescu cu postul de comandă dela a 5-a; peste drum e postul de prim-ajutor al doctorului Ludu iar la câțiva pași e postul de comandă al companiei a 8-a a locotenentului Baloleanu. În grădina casei noastre avem tot grupul de comandă, vârit în corturi săpate cam o jumătate de metru în pământ. Companiile a 6-a și a 7-a și-au pus posturile de comandă chiar în sectorul grotelor, pentru că, de fapt, e tot una unde stai.

La noi, de cum inserează, nu mai e chip de ieșit afară. Cum ai ajuns în curte, oricât te-ai feri pe lângă zid, numai ce auzi: *țiu-u-u!* — și glonțul se'nfinge undeva, printre caișii și prunii grădinei.

Primele zile ne-am închipuit că e o simplă întâmplare: gloanțe rătăcite ce sbârâneau ca bondarii din toate direcțiile. Pe urmă am văzut că povestea asta are tâlcul ei, că gloanțele sunt bine ochite, că vin din podul vreunei case din apropiere, că cei ce trag știu în ce trag. N'o fac ziua, ca să nu fie descoperiți, dar noaptea au locul reperat și o pot face în bună voie.

Spre seară, numai ce-i auzi pe-ai noștri:

— Fraților, dac'aveți ceva pe-afară, luați-o din vreme, că pe urmă nu mai e rost.

Indispoziția mea însă, ce m'a ținut tot timpul cât am stat la Adschim-Utskai, nu mi-a permis o reglementare a plimbărilor nocturne până în grădina din spatele casei. Încălțat cu niște cipici făcuți de Goșa Craia, ieșeam tipil din casă, o luam pe lângă zid și mă sgăiam o bucată de vreme la lună, până iar mă furișam ca o umbră în casă.

Într'o seară, cum stam așa lângă un zid, aud: *țiu-u!* — și glonțul rămă

scurt în față. Mă mut puțin mai spre casă, contând că un zid lateral mă va ocroti. Iarăși, același sunet scurt, tras de-aproape: *Fiu-u!* — Iar mă mut; țiuturile vin acum regulat. Douăzeci de metri nu mai știu cum să mă mut și unde să am odihnă. La câțiva pași, un cal dela căruța de transmisiuni e legat de un prun. Din nou a țiuit. De data asta calul s'a scuturat scurt și a căzut ca un bolovan. Căi mor greu; acesta a svâcnit de două ori din picioare și n'a mai mișcat.

— Mă, căluțele, glonțul ăsta era pentru mine..

Întrat în casă, pe frunte cu acea transpirare rece pe care și-o da moartea când trece pe lângă tine, îi spun lui Balatescu ce-am pățit.

— Tot în serviciu ordonat ai fi murit, așa că familia ar fi primit pensia întreagă, cu acea avansare „post mortem“.

— Va urma. —

Ion Colan

PAGINA MUNCITORULUI

muncă și lumină

Muncitorul român și teatrul

Pe lângă munca fără preget pe care o prestează zi de zi, așa cum Patria o cere, muncitorul român găsește destul răgaz pentru activitățile de ordin spiritual: lectură, muzică, teatru, prelegeri universitare.

Prin organizațiile „Muncă și Lumină”, create pe lângă fiecare întreprindere pentru educația culturală a muncitorului nostru, putem cunoaște grija pe care conducerea țării o poartă păturii muncitorești.

S'a putut astfel arăta că meseriașul român, pe lângă locul de cinste pe care îl ocupă în industria tânără dar prosperă a țării noastre, pe lângă neprecuțita lui dragoste de muncă, este și un iubitor de artă.

Razele pornite dela Oficiul „Muncă și Lumină” arată lucrătorului drumul ce-l are de făcut în viață, precum și rostul său în statul național român.

Odată înființate aceste oficii, s'a și pornit la lucru, organizându-se șezători și festivaluri, cu jocuri, cântece, recitări și spectacole teatrale.

E de remarcat faptul că supravegherea directă a pregătirilor se încredințează, de obicei, tot unuia dintre muncitori, căruia i se dau numai directivele de acțiune.

Căldura și înțelegerea cu care muncitorii răspund celor ce îi îndeamnă în spre trăirile spirituale ale artei, sunt chezașia viitoarelor activități ale organizației.

Printre frumoasele izbândiri muncitorești amintim piesa „Pământ” a cărei realizare artistică a surprins și a bucurat pe toți prietenii noștri.

Interpretarea ponderată și cuminte, a izbutit să prelucreze și micile scăderi ale piesei, estompându-i aspectele și limbajul impropriu năzuințelor educatoare ale unui spectacol muncitoresc.

Pentru vrednicia și pricepera arătată până acum, muncitorii români, încadrați în organizația „Muncă și Lumină”, se găsesc îndreptățiți a face apel la organele conducătoare ale Oficiului, precum și la conducerea întreprinderilor, pentru o cât mai caldă sprijinire a frumoaselor lor năzuinți.

Radu Dumitru
lucrător la I. A. R.

Educația ucenicilor

Despre ucenici se poate spune că ei sunt nădejdea muncii noastre de mâne. Prin ei vom ajunge să obținem dezvoltarea tot mai mare a activității de producție industrială și tot prin ei vom reuși să dăm comerțului românesc o prosperitate meritată. Să nu neglijăm însă că, în vederea realizării unor scopuri atât de mult râvnite, suntem obligați să ne gândim cu toată seriozitatea să formăm din ucenici oameni bine pregătiți sufletește și sdraveni din punctul de vedere al fizicului.

Ucenici sunt și puii de țărani care merg în urma plugului, să prindă dela tăicuțul lor meșteșugul cultivării pământului. Educația acestora e mai ușor de făcut. Tragerea brazdelor în pământul rodnic e o însușire moștenită, e un bun căpătat odată cu apariția noastră pe pământ. Oamenii care nu se desprind de locul nașterii lor și care înțeleg să rămână ce au fost și părinții lor, trăiesc într'un mediu de mai multă curățenie morală. Ei trăiesc mai mult în natură, în singurătatea dintre cer și pământ, care îndeamnă pe om să fie bun față de semenii săi și cucernic înaintea nepătrunselor puteri care urzesc la temelia vieții.

A v i z

Muncitori sunt toți cei care prin muncă cinstită câștigă existența lor și a familiei lor.

Muncitor este acela care muncește pământul (agricol), acela care muncește în atelier, fabrici, mine, (industrial) și acela care muncește cu condeiul (intellectual).

Așa înțelege „Muncă și Lumină”.

Infrățirea și conlucrarea tuturor va întări neamul.

În zilele de odihnă, orânduite după legile creștine, tinerile vlăstare plugărești au în preajma lor Biserica, din al cărei drum nu se pot abate, așa cum fac orașenii înstrăinați de tradiție.

Prin frecventarea deasă a bisericii, ei țin un contact strâns și cu domeniile de viață spirituală.

E ușor de înțeles de ce în rândurile de față ne preocupă mai mult formarea și educația ucenicilor dela orașe și în special a acelor care învață meșteșug bănos prin fabricile de tot felul.

Industria din țară au în grijă să-și formeze singure viitorii muncitori, din tinerii satelor care prisosesc agriculturii. S'au înființat pe lângă fabrici cămine de ucenici, cu pedagogi, s'au înființat școli industriale, cu profesori recrutați din rândurile angajaților. Timpul liber e întrebuințat pentru luminarea ucenicilor în de-ale sufletului, prin ducerea lor la reprezentații instructive și pentru întărirea fizicului lor, prin manifestații sportive.

Pe dealul Feleacului

Pe dealul Feleacului
Trece umbra Ianului
Cu durerea veacului.

Lăcrămează mamele,
Negre sunt năframele,
Codru 'și frânge ramele.

S'au cernit cuvintele,
Cresc spre cer mormintele,
Rămân osemintele.

Tristă-i apa zorilor,
Plânsul viorilor,
Vinefeala norilor.

Linște și modru nu-i,
Arsă-i mana rodului,
Ruptă-i frunza codru'ul.

Dar pe zarea plaiului
Crește umbra Craiului,
Trece duhul Ianului!

Vlaicu Bârna

Pe scurt, se fac multe lucruri frumoase pentru pionii de mâne ai muncii. Totuși, a rămas încă nerezolvată o problemă de mare însemnătate.

Ucenicii petrec vremea mai mult în ateliere, pentru a se deprinde cu practica meseriei. Aici ei ajung în contact direct cu lucrătorii. Aceștia nu în toate cazurile înțeleg să fie camarazi buni și educatori pricepuți. Vieța ordonată din cămine, învățătura din școală, disciplina din preajma pedagogilor, toate aceste măsuri înțelepte de educație ar da un rezultat cu mult mai bun, dacă îndrumătorii în meșteșug și-ar înțelege cu adevărat menirea.

Ne îndreptăm gândul către lucrătorii în paza cărora sunt lăsați ucenicii în cea mai mare parte din timpul zilei și îi îndemnăm, cu stăruință, să fie pilde vii de hărnicie și de corectitudine.

Căci, fiecare dintre noi contribuie prin propria sa purtare, prin atitudinea și prin cuvântul său, la zidirea sufletescă a micului vlăstar care ne crește în preajmă.

Ioan Damsescu

Conservatorul muncitoresc „Astra-Muncă și Lumină” din Brașov a început examinarea candidaților la toate secțiunile.

Date fiind posibilitățile reduse de examinare, este foarte probabil că acestea vor fi reluate.

Dintre muncitorii înzestrați cu dragostea și cu pricepera în delectnicirilor frumoase ale artelor, niciunul nu va trebui să rămână pe dinafară.

Corpul profesoral fiind în curs de alcătuire, concursurile conservatorului muncitoresc se vor deschide în curând.

Informațiuni se dau la Secretariatul Conservatorului, în str. Lungă Nr. 1.

Ceva despre originea omului

Pe măsură ce știința pătrunde tot mai adânc în tainele vieții, vechea ei indoială înaintea adevărilor din religie se stinge tot mai mult. În timp ce un om de știință de acum câteva veacuri era, îndeobște, un necredincios dintre cei mai împietriți, savantul modern, a cărui cunoaștere a pătruns până în miezul cel mai adânc al lucrurilor, privește cucernic în spre marginea puțințelor sale și își împlinește cu meditație și cu credință setea lui de adevăr.

Așa e alcătuit sufletul omului, încât cele dintâi victorii ale minții sale îl umplu de îngâmfare și de necredință. Din clipa, însă, în care sufletul său ajunge în stare de pătrundere tot mai adânci, omul începe să simtă cum dincolo de puterile

și de cunoștințele lui, pulsează forțele cele de necuprins ale vieții. *O viație luminată și adâncă pune stăpânire pe sufletul lui.* Și omul acesta nou, cunoscător de multe adevăruri pământești, savantul care a desghioțat cele mai de pe urmă fărâme ale pământului, își îndoaie genunchii; și toată inima lui se umple de nădejdea cea mare a vieții: *Dumnezeu.*

Nu este multă vreme de când, un mare învățat cu numele de Darwin, — o minte puternică și bine informată asupra tuturor aspectelor vieții — a afirmat și a dovedit, cu multă limpezime, că omul se trage din neamul maimuțelor, cărora și astăzi li se aseamănă îndeajuns.

Mulți vor fi strămbat din nas la auzul unor asemenea mas-

cări, pentru care două vecine pașnice și iubitoare de taifas și-ar scoate ochii. Dar afirmațiunile lui Darwin erau atât de documentate încât, până la urmă, oamenii s'au resemnat și au convenit să creadă și lucrul acesta.

Incurcătura trebuie să fi fost, totuși, destul de mare. Dovezile savantului erau puternice, de sigur. Toate datele științelor de pe atunci îi stăteau măturie. Nimeni nu s'a găsit în stare să i se ridice înaintea și să încerce a-i spulbera cuvântul.

Și astfel au trecut ani după ani, fără ca teoriei lui Darwin să i se poată aduce vreo învinuire. Până când, mai zilele trecute, reluând vechile preocupări ale lui Darwin și folosind pentru aceasta toată armătura științelor moderne, un alt gânditor, un elvețian de obârșie germană, Rudolf Steiner, s'a

învrednicit a răspunde și a răsturna cu totul afirmația savantului buclucaș.

— Este oarecare rubedenie între om și maimuță, spune învățatul cel nou, numai că raportul este invers. Căci nu omul provine din maimuță, ci maimuța provine dela om, ca o frântură degenerată a speciei.

Iată prin urmare, că nu noi suntem niște maimuțe excepțional de dotate și de întreprinzătoare, ci maimuțele sunt niște oameni degenerați, niște nevoinici care-au rămas în urmă pe drumul anevoios al evoluției, statornicindu-și alt chip și alte rosturi pentru viață.

Parcă-ți mai vine inima la loc! Gândul elvețianului, la fel de bine întărit cu dovezile științei, a fost repede îmbrățișat de toți înțelepții veacului.

Și desfășurând mai departe ghemul duhovnicesc al înțelep-

Universitatea liberă muncitorească

«Stat, patron, muncitor».

Conferința d-lui Ing. I. C. Brătianu.

În rodnică activitate a secției „Muncă și Lumină” Letea Zărnești, duminică de 21 Noembrie a. c. a adus o nouă și înviorătoare adevăre a spiritualității muncitorești.

În prelegerea domnului sale, despre „Stat, patron, muncitor”, d-l Ing. Brătianu a desvăluit numerosului auditoriu muncitoresc întreaga evoluție a celei mai cuprinzătoare și mai caracteristice dintre manifestațiile omului: *munca.*

Dela forma antică și aproape uitată astăzi a sclaviei, până la forma modernă a lucrului mecanizat, munca a rămas aceeași neîntrecută instituție de creație și de prestigiu omenească. Și dacă muncitorul de acum privește cu ulmire și cu respect la uriașele eforturi ale omenirii de altă dată, care acționa orbite sub puterea unui suflet de misticism irațional, construind acele uriașe dar neproductive sălașuri ale morții — piramidele — nu e mai puțin adevărat că omul modern, năpădit de numeroasele invenții tehnice ale timpului său, se dedă prea mult disciplinei acestora și păcătuiește prințel mereu mai accentuată desinteresare față de aspectele spirituale ale vieții. Între greșelile spiritualității exagerate a omului antic și cea a materialismului omului modern, gândul cel bun ne arată drumul adevăratului.

De-a-lungul asprei sale munci muncitorul de astăzi își recăpătigă lumina și echilibrul său sufletelesc prin întoarcerea în propria sa adâncime spirituală, cumpănind astfel cele două adevăruri ale vieții: *materie și duh.*

După conferința d-lui I. C. Brătianu, a urmat un program de vasele și de umor românesc, pe care publicul nostru l-a gustat fără nicio rezervă.

Manifestarea Zărneștenilor în cadrul Universității libere muncitorești, ne prilejuește mai mult decât un cuvânt de laudă: un cuvânt de mulțumire.

M. Someșanu

ciunii, gândirea modernă a purces la o seamă de desvăluiri menite să schimbe toată temelia științei.

Căci, așa cum maimuțele înfățișează o rămășiță degenerată a speciei omenești, pentru că n'am crede atunci că și toate celelalte specii care alcătuiesc fauna globului provin în același fel și din aceeași origine?

Iată cum, în urma atâtor încercări, mintea omenească ajunge a se mărturisii înaintea vechilor scripturi. Căci omul fost cea dintâi făptură; și numai apoi, pe măsură ce suigul vieții devenea tot mai anevoios și mulțimea celor căzuți pe drum devenea din ce în ce mai mare, s'au dezvoltat și celelalte specii.

Tocmai așa precum glăsuiesc învechitele slove ale celei mai cuprinzătoare dintre cărțile lumii

T. M. Welthe

Dintr'o arhivă secretă
brașoveană

Statul polițist

de I. Bozdog

Continuare din pag. 3-a

Sediul fiind în Budapesta, controlul asupra filialelor se face de către cei din acest oraș. Adunări generale a ținut până acum în Reșița, Lugoj, Caransebeș, Oravița etc.

Prefectul să ia parte personal la adunare și să-i raporteze imediat și despre eventualele serbări și alte consfățuri ale membrilor societății.

Prefectul delegă pe căpitanul orașului să participe la adunarea generală. (No. 215/Res. 24 Oct).

La 29 Oct. 1894 prefectul raportează cu No. 223/Res. primului ministru că „n'a participat personal la adunarea generală a Fondului de Teatru Român fiind în deobște cunoscut în oraș că el nu cunoaște limba valahă. L-a delegat pe căpitanul orașului. La masa comuna a luat parte Gheorghe Dima, prof. de muzică Sibiu, Cappai Isaie, popă valah din Ocna Sibiului și 40 de localnici. Vorbiri politice nu s'au ținut. Avera societății este de 100.000 fl. ceea ce arată o creștere de 50% în ultimii 6 ani. Aceasta nu s'a putut ajunge fără ajutorul bănesc al „Ligii Culturale“. Hotărârea societății de a fixa sediul comitetului în Brașov să nu fie aprobată, fiindcă s'au ales astfel de membri, despre care se știe că stau în serviciul Ligii. Aprobarea schimbului sedlului ar servi nou prilej de îndeplinire fără obstacole a serviciului de propagandă pentru un stat străin, sub vălul național“.

(In comitetul „F. de T.“ era atunci: Iosif Vulcan-președinte, Pop Gh.-vice-președinte, Bologa Valer-casier, iar membri: Virgil Onțiu, Brediceanu, Gh. Dima și Dr. V. Goldis). Același raport îl face prefectul și Ministerului de Interne la 2 XI. sub No. 227 Res.

Aceste nedumeriri și dorințe ale prefectului sunt împărtășite și de președintele consiliului de miniștri celui de interne, cu No. 1978/Res. la 4 Noemvrie.

Rezultatul se cunoaște. De-acum Fondul de Teatru va fi ferecat, și întreaga lui activitate anihilată prin vigoasele sugestii ale lui Huszár Antal, care, chiar în adunarea folclorului găsește motive de agitație contra statului maghiar.

Bicicletă de copil solidă în foarte bună stare, de vânzare Lei 20.000—Str. Căpitanului 22.

Cumpăr orice cantitate de timbre românești, străine colecțiuni.— Odor, Codlea Telef. 26.

Cumpăr orice arhivă veche.— Odor, Codlea Telef. 26.

România
Corpul Portăreilor Tribunalului Brașov
Dos. Nr. 693/1943.

Publicație de licitație

Subsemnatul portărel aduc prin aceasta la cunoștința publică că în ziua de 27 Noemvrie 1943 ora 9 a. m. se vor vinde prin licitație publică judiciară în Brașov, Str. Castelului No. 33, etaj, averea mobilă a debitorilor Iosif Kahan și soția, constând dintr'un plan, un șifoner, una masă și alte mobile, pentru încasarea creanței de 180.650 și cheltulele în suma de lei 700 (șapte sute), pentru despăgubirea creditorului Marcel Mayersohn.

Licitația se va ține cu bani gata. Brașov, la 22 Noemvrie 1943.

Portărel, Secretar
I. Ionescu I. Marchidan

Parchetul Tribunalului Brașov

Cererea înregistrată sub Nr. 14023/1943

Domnule Prim-Procuror,

Subsemnatul Bârsan Teofil, refugiat din comuna Inău, jud. Sălaj, de religie gr. cat., domiciliat în Brașov, Str. Bucovinei Nr. 8, vă rog să binevoiați a dispune îndeplinirea formelor legale pentru reconstituirea extrasului meu de căsătorie, fiind căsătorit cu Blaga Marla, de religie gr. cat., la data 1 Martie 1942, în fața Ofițerului stării civile din comuna Someș-Odorhel jud. Sălaj.

Propun martori pe: Bârsan Grigore, din Brașov, Str. Magaziei Nr. 17 și Petruț Victor, din Brașov, Str. Decebal Nr. 27.

Cu stîmă:
Bârsan Teofil

Nr. 14023/1943
20 Oct. 1943.

Noi, Primul - Procuror al Tribunalului Brașov,

În conformitate cu dispozițiunile art. III. din Decretul-Lege Nr. 4062/940, referitor la reconstituirea actelor de stare civilă ale refugiaților, din 14 Decemvrie 1940, invităm autoritățile și persoanele care dețin extrasul sau alte înscrisuri referitoare la actul al cărui reconstituire se cere prin petițiunea de mai sus, să le depună de urgență la acest Parchet.

Prim-Procuror
A. Pințea

Secretar
A. Vâlceanu

Nr. 22.656. A.
16 Noemvrie 1943

Ordonanță

Noi, Dr. N.G.V. Gologan, Primarul Municipiului Brașov și Traian Antonescu, Chestorul Poliției Municipiului Brașov;

În baza ordinului Nr. 13.757 din 4 Noemvrie 1943, Ministerului Afacerilor Interne.

Ordonăm:

Art. 1. Cu începere de la 20 Noemvrie 1943, toate bodegile și cârciumele de pe teritoriul Municip. Brașov, vor fi deschise numai între orele 11 a. m. până la 20 p. m.

Prin bodegi și cârciumi se înțeleg acele localuri, unde se consumă în principal băuturi alcoolice, cu sau fără gustări.

Art. 2. În bodegile și cârciumele în care se vând și comestibile și articole de băcănie, se va separa printr'un perete de zid sau de lemn partea în care se vând aceste articole, de partea în care se vând băuturi alcoolice. Această din urmă parte va fi deschisă numai cum se prevede la art. 1, adică între orele 11 și 20.

Art. 3. Restaurantele se vor închide la orele 23.

Prin restaurante se înțeleg acele localuri în care se servesc principal mâncare caldă, iar băuturile alcoolice sunt un accesoriu la mâncare.

Restaurantelor cu brevet de cârciumă, li se aplică aceleași dispozițiuni.

Sanțiuni

Art. 4. La prima abatere se va închide localul pe 5 zile, la 2-a abatere se închide localul pe timp de 10 zile, iar la a treia abatere, se închide definitiv.

Art. 5. Organele polițienești sunt însărcinate, cu executarea prezentei ordonanțe.

Primarul Municip. Brașov
ss) Dr. N. G. V. Gologan
Chestorul Poliției Brașov
ss) Traian Antonescu

Caută mai multe cafe de croto-reasă cu leafă bună. Croto-ria de dame, Str. Regele Carol No. 27.

Tămăduți-vă cu AJUTORUL PIANTELOR DE LEAC!

● Puterea tămăduitoare a plantelor a fost observată din timpurile cele mai îndepărtate. Într'acel'evăr, Dumnezeu a pus minunate leacuri în florile, frunzele și rădăcinile plantelor ce cresc prin munți și pe câmpii.

● Din păcate, de cele mai multe ori, plantele au fost folosite fără pricepere.

● Povești bune pentru folosirea lor, precum și multe îndrumări către o viață mai sănătoasă găsiți în cele 80 de pagini ale broșurii No. 14, pe care o veți primi în câteva zile dacă trimiteți azi bonul de mai jos împreună cu 20 de lei în mărci poștale către Laboratorul Vorel.

BON No. 12

pentru broșura nr. 14
Trimiti acest bon și trimiteți-l împreună cu 20 lei în mărci poștale către LABORATORUL VOREL PIATRA-N.

Laboratorul VOREL Piatra-N.

România
Corpul Portăreilor Tribunalului Brașov
Dosar Nr. 404/1943 G. Nr. 7043/1943

Publicație de vânzare mobilă

Noi, Eugen Fomino, Portărel al Tribunalului Brașov, prin aceasta aducem la cunoștința publică, că în cauza de urmărire mobilă întreprinsă la cererea urmăritorului Otto Schnell din Brașov, prin avocatul Dr. B. Teculescu contra lui Eronim Bolan din Brașov obligat la plata sumei de lei 28.100 capital, interese legale dela data de 22 Mai 1943 de 5% precum și 3961 lei cheltulele de judecată și urmărite în baza deciziei Nr. 5935/1943, al Jud. Mixte Brașov, în care scop s'a aplicat sechestrul definitiv prin procesul verbal din 13 Iulie 1943 al acestui Corp de Portărel,

Se fixează termen de vânzare publică la fața locului în Brașov, Piața Unirii Nr. 17, în conformitate cu dispozițiunile art. 431 și următorii din Proc. Civilă, pe ziua de 4 Decemvrie 1943 ora 12 a. m. când se va vinde averea mobilă sechestrată prin procesul verbal amintit mai sus, compusă din: un garderob mare maron, un bufet, două scaune de lemn,

Vânzarea se va face cu bani gata, iar obiectele se vor adjudeca imediat celui care a oferit mai mare preț, după a treia strigare.

Totodată se încunoștințează toți cei interesați care au față de urmăritul de mai sus pretențiuni cu titlu de chirie, sau alte drepturi de preferință recunoscute de lege, să declare aceste pretențiuni până la termenul de vânzare, spre a fi ținute în seamă cu ocazia distribuirii prețului realizat din vânzare.

Data în Brașov, la 29 Oct. 1943.

Portărel, p. Secretar,
E. Fomino Gherman

Se caută casierită și vânzătoare la magazinul LANTEX, Piața Libertății 14, Brașov.

Dau câne de pază, tânăr, lup corcitură, foarte rău Podul lui Grd 11.

Tipografia „Astra“ Brașov caută

ucenici români

+

Cu adâncă durere aducem la cunoștință că mult iubitul nostru tată, socru și bunic

IOAN PRIȘCU
Protopop și Parohul Bisericii Sft. Nicolae, Brașov

după lungi și grele suferințe și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului în ziua de 17 Noemvrie 1943, în etate de 76 ani, fiind împărțit cu Sfintele Taine.

Înmormântarea a avut loc vineri, 19 Noemvrie 1943 ora 14 din Biserica.

Odihnească în Domnul
Jalnica Familiei

Parchetul Tribunalului Brașov

Cererea înregistrată la Nr. 8905/1943

Domnule Prim-Procuror,

Subsemnatul Alexandru Cozar, refugiat din comuna Sâncrațul Almașului, jud. Cluj, domiciliat în Brașov, Str. Vânătorilor Nr. 9, vă rog să binevoiați a dispune îndeplinirea formelor legale pentru reconstituirea extrasului meu de naștere, fiind născut în comuna Sâncrațul Almașului jud. Cluj, la data de 8 Iunie 1912, de religie gr. cat., fiul Anel Cozar, de religie gr.-cat., copil natural.

Propun martori pe: Cozar Ion din Brașov, Str. Vânătorilor Nr. 9 și Vilma Iancu din Brașov Str. Vânătorilor Nr. 9.

Cu toată stîmă
Alexandru Cozar

Nr. 8905
16 Iulie 1943.

Noi, Primul-Procuror al Tribunalului Brașov,

În conformitate cu dispozițiunile art. III. din Decretul Lege Nr. 4062/1940, referitor la reconstituirea actelor de stare civilă ale refugiaților, din 14 Decemvrie 1940, invităm autoritățile și persoanele care dețin extrasul sau alte acte ori înscrisuri referitoare la actul al cărui reconstituire se cere prin petițiunea de mai sus, să le depună de urgență la acest Parchet.

Prim-Procuror
I. Mihăileanu

Secretar
A. Vâlceanu

S'a deschis

MAGAZINUL ROMANESC
Piața Libertății 14
Piața Libertății 14

LANTEX

stofe, măfășuri, tricofaje, ciorapi, pânzefuri etc.

Lila Măzgăreanu

Telef. 2905

Informațiuni

Prieteni Bibliotecii „Astra“

D-na Zina G. Moroianu a donat Bibliotecii „Astra“ Brașov o serie de albume, ediții de mult epuizate, privind arta țărănească la Români

Pentru prețioasele cărți, conducerea bibliotecii îi aduce sincere mulțumiri.

SPECTACOLE

Miercuri, 24 Nov. a. c. orele 8.30 seara se va reprezenta în sala „Astra“ piesa în 3 acte „Domino“ de Marcel Achard cu Dina Cocea și Tory Etterle.

Sâmbătă, 27 Nov. a. c. se va juca în sala „Redută“ — în matineu, la ora 4, și seara la ora 8.30 piesa modernă în 3 acte și două sinteze: „Nu sunt vinovat“ de Luigi Chiarelli cu Ion Manolescu și V. Crețoiu.

Bilete se pot reține la Agenția teatrală Maria Băncilă, telefon 35—37.

Dela Universitatea liberă muncitorească

Duminecă, 28 Nov. la orele 11.30 în sala „Astra“ va vorbi în cadrele univ. libere muncitorești d-l profesor I. Bozdog despre „Figuri reprezentative românești“.

Programul festiv va fi susținut de către secția „M.-L.“-Vacum Oil.

Valabilitatea cartelelor de carne

In cursul săptămânii dela 22 la 28 Noembrie vor fi valabile următoarele bonuri de carne, atât pentru cartelele fabricilor cât și pentru cealaltă populație:

Joi, 25 Noembrie bonul No. 43.
Sâmbătă, 27 Noembrie bonul No. 44.

Fiecare bon este valabil pentru cantitatea de 250 grame.

Bonurile neconsumate se anulează ne mai putând fi folosite în cursul săptămânii următoare.

Posturi vacante la S. P. P. Brașov

Subinspectoratul P. P. Municipiului Brașov, cu sediul pe Promenada de sub Tâmpa, are vacante următoarele posturi:

Un secretar (sau secretară).
Un custode.
Doi oameni (sau femei) de serviciu.

Doritorii a ocupa aceste posturi se vor prezenta la sediul subinspectoratului unde pot vedea toate condițiunile.

ASPECTE POLITICE

Problema care a fost pusă cu ani în urmă pentru federalizarea statelor mici ale Europei pare să preocupe din nou anumite cercuri politice.

În trecut problema era pusă de oamenii politici europeni. Astăzi ea preocupă pe cei de peste ocean. Motivele acestei preocupări sunt lesne de înțeles. La Moscova, unde a avut loc conferința aliaților, nu s'a ajuns la acorduri care să satisfacă nici problemele actuale, cu atât mai puțin problemele care interesează viața popoarelor de după războiu. Așa dar declarațiile de până acum, tot ce s'a discutat în conferința dela Moscova, acordurile „perfecte“ dintre aliați, n'au fost decât simple amăgiri. Dovada evidentă a neînțelegerilor dela Moscova o constituie faptul că presa sovietică, și în special ziarul „Izvestia“, critică în mod violent

Din toate acestea rezultă că atât Americanii cât și Englezii confirmă că la Moscova nu s'au recunoscut de către sovietici nici măcar granițele țărilor care au fost garantate de aceste două puteri.

În afară de aceasta, dacă la Moscova a fost stabilit un acord „deplin“ și deci la sfârșitul războiului vor fi respectate toate angajamentele luate de părți, ce rost mai au „zonele sanitare“ dorite de Londra?

Răspunsul este foarte simplu: interzicerea unei confederații a statelor europene dovedește că Moscova vrea să facă un obiect de distracție al politicii ei din micile state care-i stau în cale, pe de altă parte presupunerea — devenită certitudine pentru Englezi — că bolșevicii cred în victoria ideologică a Moscovei.

Iată deci rostul „centurilor

de Mardare Mateescu

pentru că von Papen a plecat la Berlin după conferința dela Moscova și după întrevăderea d-lui Eden și Menemecioglu dela Cairo. Vizita are de asemenea un accent de actualitate în ochii străinătății și în urma victoriei germane din Marea Egee. Opinia publică engleză consideră cucerirea insulei Leros și bombardarea insulei Samos nu numai ca un proces al lichidării militare a pozițiilor britanice din Marea Egee, ci acordă acestei acțiuni și o pronunțată notă politică.

„Daily Mail“ scrie că Germanii ar fi arătat ce forțe pot pune în luptă, când e vorba să facă impresie asupra Turciei și asupra Balcanilor.

„Times“ este de părere că înfrângerea Angliei în Marea Egee va avea influență asupra Turciei, care își va pune acum anumite întrebări și o va determina să ia o atitudine.

Impotriva participării Turciei la războiu

Se presupune că victoria germană din Marea Egee a determinat pe ziaristul turc Yalman să se pronunțe în ziarul „Vatan“ împotriva participării Turciei în războiu. Turcia — scrie ziarul amintit — și-a dovedit curajul cu prilejul războiului său de independență. Acum o jumătate de veac se putea spune că nu este posibil un războiu fără participarea Turciei. Astăzi trebuie să se constate că Turcia n'are interes în războaie și nici nu urmărește scopuri de războiu sau aventuri, care ar putea face ca un războiu să fie ispititor pentru Turcia. În plus este o mare deosebire între un războiu defensiv pentru apărarea existenței proprii și faptul de a te decide la un războiu fără a fi fost atacat. Turcia ar avea de suferit „pagube extraordinare“, precizează ziaristul turc, în cazul unei participări la războiu.

De aceeași părere este și ziaristul turc Asan Us care scrie în ziarul „Vakit“, în legătură cu comunicatul dela Ankara a grupurilor partidului poporului, că dacă timp de patru ani Turcia nu a intrat în războiu aceasta nu înseamnă că neutralitatea Turciei constituie o politică ce nu se schimbă, sau că a găsit „un mijloc magic“ împotriva tuturor pericolelor războiului.

Această neutralitate nu este necondiționată. Nu trebuie să se uite însă că situația Turciei față de evenimentele militare nu s'a schimbat de azi pe mâine. În momentul de față Turcia nu vede vreo necesitate de a participa la războiu.

Abonaților

le aducem aminte că nu trăim din subvenții.

Redactor responsabil
ION COLAN

1 Decembrie 1943 la Brașov

În cadrul festivalului pe care Despărțământul „Astra“-Brașov îl va organiza la 1 Decembrie pentru comemorarea a 25 ani dela Unirea Transilvaniei, va vorbi

D-l Gheorghe I. Brățianu

profesor universitar
Membru al Academiei Române
despre

Momente istorice ale Unirii Românilor

Programul artistic va fi susținut de Societatea Academică „Andrei Mureșianu“ a Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale Cluj-Brașov.

Festivalul va începe la ora 8 seara precis, când toate intrările vor fi închise.

Intrarea gratuită, dar numai pe baza unui bilet numerotat ce se poate ridica dela Secretariatul „Astrei“ (B-dul Regele Ferdinand 12) începând de vineri, 26 Noembrie c. orele 9 - 12 și 15—19.

Programul obligatoriu, lei 100 și 200 pentru

„Fondul Fraților“

Expoziția

SPRE ALBA IULIA

cuprinzând material documentar din săptămânile premergătoare Unirii dela 1 Dec. 1918, va fi inaugurată vineri, 26 Noembrie c. orele 11 a. m. în sala Bibliotecii „Astra“. Intrarea liberă.

cercurile oficiale din Londra, fiindcă acestea au adoptat teoria creării după războiu a unei federații uni ale statelor mici din Europa și declară că aceasta este în contradicție cu hotărârile dela Moscova.

Oficiosul sovietic se opune de asemenea, în mod foarte energic, creării unei „centuri sanitare“ la granița de vest a Sovietelor, deoarece până la trasarea liniei de demarcație din 1919, Statele Baltice și Polonia au fost teritorii sovietice necontestate.

În afară de ideea federalizării preconizată de cercurile engleze, d. Cordell Hull, ministrul de externe al Americii, a declarat că toate chestiunile privitoare la reglementarea frontierelor au fost amânate până după războiu.

sanitare“. Dar acest rost l-a avut țara noastră de veacuri.

Cine alții au ținut calea asiaticilor dacă nu Românii? Nu de ieri oamenii luminați ai Europei recomandă un zid, un tampon, de care să se izbească năvălitorii porniți din răsărit împotriva civilizației occidentale.

Deocamdată însă, „federalizarea“ sau „centurile sanitare“, în aceeași măsură ca și cele preconizate de Moscova, sunt simple teorii. Totul depinde de felul în care va lua sfârșit războiul.

Călătoria d-lui von Papen la Berlin

Vizita d-lui von Papen la Berlin este examinată de cercurile internaționale politice ca și de cele berlineze cu mult interes. Aceasta